

Procesorienteret andetsprogs- skrivning og grammatik

Pernille Rosberg Frederiksen

Cand.phil. i dansk som fremmed- og andetsprog. Studieskolen.

Stine Kragholm Knudsen

Cand.phil. i dansk som fremmed- og andetsprog. Studieskolen.

Der bliver taget nogle vigtige skridt inden for skriveområdet rundt omkring i landet. Procesorienteret skriveundervisning modstilles og afløser den traditionelle skriveundervisning på mange uddannelsesinstitutioner (folkeskolen, gymnasiet og universitetet). Dette gælder modersmålsundervisning, men også andetsprogsområdet er ved at se de mange muligheder, som ligger i denne metode.

Vi har gennem de sidste tre år lavet forsøgsundervisning for at tilpasse den procesorienterede skriveundervisning til voksne andetsprogs elever og har i løbet af den tid erfaret, at metoden er et ideelt redskab til tilegnelse af skriftlig kommunikativ kompetence.

Procesorienteret skriveundervisning kritiseres nu og da for udelukkende at have fokus på processen, og mange har den opfattelse, at det lingvistiske niveau (grammatik, ordforråd og ortografi) spiller en mindre rolle end de andre niveauer i kompetencemodellen (se f.eks. Færch et al. 1984). Dette er en myte, som vi gerne vil aflive her. Procesorienteret skriveundervisning hædrer også det endelige produkt, og lingvistisk kompetence anses også her for at være en integreret del af kommunikativ kompetence - uden den, ingen tekst.

Et af kendetegnene ved procesorienteret skriveundervisning er, at eleven arbejder i skrivesituationer, der ligner

den virkelige verdens. Han bevidstgøres om at enhver tekst har et formål og en modtager - og skriver aldrig en tekst uden at have sat sig mål for begge. Dette gør ifølge vore erfaringer, at eleverne får lettere ved at gennemskue, hvad de skal bruge arbejdet med deres tekster til - heriblandt hvilken funktion grammatik har - hvorfor også den skal være i orden i en god og velfungerende tekst.

Den skriftlige kompetence er utrolig omfattende. Det er jf. kommunikativ kompetencebegrebet (Færch et al. 1984) mange niveauer, der skal fungere i samspil, før kommunikationen lykkes. Men vi kan ikke undervise i det hele på én gang. Vi må paradoksalt nok splitte en kompetence, som kun fungerer optimalt i sin helhed, op i flere enheder. Eleven har sjældent kognitive ressourcer til at forstå og praktisere f.eks. en grammatisk regel første gang den introduceres. Han skal have tid til at øve sig og bearbejde den nye viden. Han fumler sig frem i starten, men bliver efterhånden mere sikker og får hen ad vejen ressourcer til at tage fat på noget nyt, når noget er tilegnet. Derfor sætter vi fokus på én ting ad gangen i vores skriveklasser. Det vil i praksis sige, at vi kun beskæftiger os med et element af skriftsproget ad gangen. Har størstedelen af eleverne for eksempel problemer med adjektiver, fokuserer vi på dem på forskellige måder i forskellige tekster og opgaver i et stykke tid. Vi finder læsetekster fyldt med adjektiver, som eleverne kan analysere for regler og for funktioner. De får små beskrivende eller narrative opgavetyper, som kræver, at de bruger

adjektiver. Vi opfordrer dem til især at fokusere på adjektiverne i deres egne tekster, når de editerer (retter grammatik). De skifter andres adjektiver ud med egne adjektiver for at iagttage, hvordan teksten skifter udtryk. De får diktater med adjektiver, bliver bedt om at samle på smukke, grimme, søde, sure adjektiver og skrive tekster med dem, de bliver opfordret til at lægge mærke til adjektiver omkring sig, når de hører eller bruger sproget etc. Se følgende opgaveeksempler:

Opgave 1

1. Hvad er et adjektiv?
Sæt jer to og to og diskuter, hvad et adjektiv er - hvad bruger vi det til?
2. Fælles diskussion i klassen.
3. Kender I reglerne for adjektiver? Find adjektiver i digtet „Gaden“, og prøv at forklare hinanden hovedreglerne.
Notér eksempler fra digtet.
4. Fælles diskussion af reglerne for adjektiver.

Opgave 2 - "Med Dan Turéll i byen"

Efter en snak om Dan Turéll udleveres Dan Turélls digt: „Sidste gang gennem byen“ - adjektiverne er fjernet:

1. Læs Dan Turélls digt „Sidste gang gennem byen“.
2. Sæt jer to og to og find på nogle adjektiver, der passer til digtet - skriv dem ind i teksten.
3. Tjek sammen om I har bøjet adjektiverne rigtigt.
4. Diskuter med jeres nabogruppe, om adjektiverne passer til teksten - hvorfor? hvorfor ikke?
5. Fælles i klassen.
6. Aflever digtene til mig.

Opgave 3

Den følgende undervisningsgang udleveres Dan Turélls digt „Sidste gang gennem byen“ med háns adjektiver. Digtet, som er udgivet på pladen „Pas på pengene“, spilles. Dan Turéll læser her digtet højt. Eleverne lytter og bliver i første omgang bedt om at fokusere på indholdet. Digtets indhold diskuteres. Båndet spilles igen og eleverne skal nu have fokus på adjektiverne (streg dem under). De gennemgås ét for ét - eleverne forklarer, hvilket ord det enkelte adjektiv beskriver, og hvorfor det er bøjet som det er:

1. Lyt til båndet.
2. Har du spørgsmål til f.eks. nye ord?
3. Lyt til båndet igen og sæt streg under adjektiverne.
4. Fælles forklaring i klassen af adjektivernes bøjning.

Opgave 4

I resten af opgaven fokuseres der på ordforråds-tilegnelse. Eleverne skal selv lave en tekst, som indeholder Dan Turélls adjektiver. De får her ved mulighed for at gøre adjektiverne til en aktiv del af deres sprog, og de får mulighed for at afprøve og danne hypoteser:

1. Skriv Dan Turélls adjektiver ud på et stykke papir. Du skal skrive en tekst med nogle af dem.
- 2.. Sæt jer to og to og diskuter, hvem I vil skrive jeres tekst til, og hvad I vil skrive.
3. Skriv teksten - skriv hurtigt, du har 10 minutter.

4. Læs teksten igennem, tilføj nye ideer.
5. Læs teksten igennem, tilføj nye ideer og slet dårlige. (Resten af processen kan ikke beskrives her)

Lige præcis det element af skriftsproget, der fokuseres på, berøres og praktiseres altså på mange måder. Der skal jo være plads til, at eleverne får dannet og afprøvet nogle hypoteser om lige det område, vi har fokus på, og de skal have optimale muligheder for at tilegne sig det, inden vi går videre til noget nyt.

Når vi er færdige med at fokusere på et element af skriftsproget, er vi sådan set ikke færdige alligevel. Der vil som bekendt altid være nogle ting, som ikke er helt tilegnet, og der vil være nogle ting, som er tilegnet, men som vil forsvinde, hvis de ikke stadig praktiseres. Derfor bygger vi hele tiden ovenpå det gamle. Projektørlyset er rettet mod det nye, men eleven er nu blevet opmærksom på, at også det element af sproget er vigtigt, hvis hans tekst skal fungere. Der skal tages hensyn til det, hver gang han skriver en tekst.

Litteratur

Færch et al.: Learner Language and Language Learning. Gyldendals Sprogbibliotek. 1984.